

**HÄMEENLINNAN KAUPUNGIN JA HATTULAN
KUNNAN YMPÄRISTÖNSUOJELUN
VALVONTASUUNNITELMA VUOSILLE 2020–2021
Päivitys vuodelle 2021**

Sisällys

Sisällys	1
1 Johdanto	2
2 Ympäristöolosuhteet	3
2.1 Valvonta-alueen kuvaus	3
2.2 Ympäristön pilaantumisen riskit valvonta-alueella	4
3 Valvonnan voimavarat.....	6
3.1 Henkilöstöresurssit	6
3.2 Valvontayhteistyö	8
4 Valvontakohteet	10
4.1 Luvanvaraiset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröitävät kohteet.....	10
4.2 Muut ympäristönsuojelulain mukaan ilmoitusvelvolliset toiminnot	16
4.3 Ympäristönsuojelulain mukaiset muut valvontakohteet.....	17
4.4 Jätelain mukainen valvonta.....	18
4.5 Muun lainsäädännön mukainen valvonta.....	21
5 Riskinarviointi ja valvontaohjelma	23
5.1 Ympäristöriskien arviointi ja valvonnan kohdentaminen	23
5.2 Valvontaohjelma.....	25
6 Valvonnan toteuttaminen	26
6.1 Valvontatarkastukset	27
6.2 Muut valvontatavat	30
7 Tietojärjestelmät	33
8 Koulutus	33
9 Asiakaspalvelu, viestintä ja tiedotus	34

10 Valvontasuunnitelman tarkistus ja valvontaohjelman toteutumisen arviointi 35

1 Johdanto

Ympäristönsuojeluun liittyvän valvonnan tavoitteena on ympäristön pilaantumisen ehkäiseminen ja vähentäminen, terveellisen ja viihtyisän sekä luonnontaloudellisesti kestävä ja monimuotoisen ympäristön turvaaminen, jätteiden synnyn ja haitallisten vaikutusten ehkäiseminen sekä luonnonvarojen kestävä käytön edistäminen.

Hämeenlinnassa suunnitelmallista ympäristönsuojeluun liittyvää valvontaa on tehty vuodesta 2005 lähtien. Ensimmäinen ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma kattoi vuodet 2005–2010 ja viimeisin vuodet 2016–2019. Tällä hetkellä voimassa oleva valvontasuunnitelma on vuosille 2020-2021. Suunnitelmallisen valvonnan tavoitteena on ollut kehittää, yhtenäistää ja tehostaa valvontatoimia sekä mahdollistaa valvonnan toteutumisen seuranta. Valvontasuunnitelman toteutumista on arvioitu vuosittain vuodesta 2011 lähtien.

Suunnitelmallinen valvonta on 1.9.2014 voimaan tulleen ympäristönsuojelulain (527/2014) myötä kaikille kunnille lakisääteistä. Ympäristönsuojelulain 168 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava alueelleen ympäristönsuojelulain mukaista säännöllistä valvontaa varten suunnitelma (*valvontasuunnitelma*) sekä luvanvaraisten, ilmoituksenvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen määräaikaistarkastuksista ja niiden muusta säännöllisestä valvonnasta ohjelma (*valvontaohjelma*). Valvontasuunnitelmassa on oltava muun muassa tiedot alueen ympäristöoloista ja pilaantumisen vaaraa aiheuttavista toiminnoista sekä käytettävissä olevista valvonnan voimavaroista ja keinoista.

Valvontaohjelmassa on oltava tiedot valvottavista kohteista ja niihin kohdistettavista säännöllisistä valvontatoimista. Valvontaohjelma on pidettävä ajan tasalla ja valvontasuunnitelma on tarkistettava säännöllisesti.

Valvonnan suunnitteluvollisuus koskee säännöllistä valvontaa eli ympäristönsuojelulain mukaisia luvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja sekä tiettyjä jätelain (646/2011) mukaisia toimintoja. Hämeenlinnan kaupungin ja Hattulan kunnan

ympäristönsuojelun valvontasuunnitelmaan (jatkossa *Hämeenlinnan alueen valvontasuunnitelma*) on pyritty kokoamaan kuvaus koko ympäristönsuojeluviranomaisen valvontakentästä, koska tämä edesauttaa käytettävissä olevien valvontaresurssien oikein kohdentamista ja varmistaa, että kaikki valvontatarpeet on tunnistettu. Suunnitelmallisen valvonnan ohella ympäristönsuojeluviranomaisen on huolehdittava myös monista muista tehtävistä, kuten lupien ja ilmoitusten sekä toimenpidepyyntöjen käsittelystä. Näiden tehtävien määrä vaihtelee vuosittain eikä niitä ole siksi sisällytetty valvontasuunnitelmaan.

Valvontasuunnitelma on julkinen asiakirja, joka on luettavissa Hämeenlinnan kaupungin verkkosivuilla. Valvontaohjelma on valvontasuunnitelmaa yksityiskohtaisempi ja siinä esitetään laitoskohtaiset valvontatoimet ohjelmakauden aikana. Valvontaohjelma ei ole julkinen, koska yksityiskohtaisen toimenpide- ja kohdeluettelon julkistaminen saattaa heikentää valvonnan tavoitteiden toteutumista.

Hämeenlinnan alueen valvontasuunnitelma on laadittu vuosille 2020–2021. Suunnitelma tarkastetaan vuosittain tai vähintään kerran valtuustokaudessa eli neljän vuoden välein. Jatkossa suunnitelmakausi tullaan jaksottamaan valtuustokausille.

2 Ympäristöolosuhteet

2.1 Valvonta-alueen kuvaus

Valvontasuunnitelma kattaa Hämeenlinnan kaupungin ja Hattulan kunnan alueen. Hämeenlinnan kaupunkiin liittyivät vuoden 2009 alusta kuntaliitoksen myötä Hauhon, Kalvolan, Lammin, Rengon ja Tuuloksen kunnat. Hämeenlinnan kaupunki on hoitanut isäntäkuntana Hattulan kunnan ympäristönsuojelutehtävät aluksi kuntayhtymässä ja vuoden 2005 alusta yhteistoimintasopimukseen perustuen.

Asukasmäärä oli vuoden 2020 lopulla Hämeenlinnassa 67 210 ja Hattulassa 9 369 (Lähde: Tutkihallintoa.fi Kuntien väestö 20.11.2020). Valvonta-alueen maapinta-ala on yhteensä 2 142 km² (Hämeenlinnassa 1 785 km² ja Hattulassa 357 km²) ja vesipinta-ala 314 km² (Hämeenlinnassa 245 km² ja Hattulassa 69 km²).

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvia ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia ja rekisteröityjä toimintoja on valvonta-alueella yhteensä 163, joista ympäristöluvanvaraisia toimintoja 109, ilmoituksenvaraisia 5 ja rekisteröityjä toimintoja 49. Lisäksi alueella on 29 valtion viranomaisen toimivaltaan kuuluvaa ympäristöluvanvaraista toimintoa sekä neljä suljettua kaatopaikkaa, jotka ovat valtion viranomaisen valvonnassa. Vuoden 2020 alussa kunnan toimivaltaan ja valvontaan siirtyi valtiolta yhteensä kymmenen kohdetta, joista kahdeksan sijaitsee Hämeenlinnassa ja kaksi Hattulassa.

2.2 Ympäristön pilaantumisen riskit valvonta-alueella

Ympäristön pilaantumisen kannalta herkkiä alueita ovat muun muassa vesistöt, pohjavesialueet sekä luonnonsuojelu- ja Natura-alueet. Valvonta-alueella vesipinta-alaa suhteessa maapinta-alaan on noin 15 %. Hattulassa vesipinta-alaa suhteessa maapinta-alaan on hieman enemmän (noin 20 %) kuin Hämeenlinnassa (noin 14 %). Hämeenlinnassa on 350 järveä, kymmeniä jokia ja paljon pienvesiä. Hattulassa on yli 55 järveä ja lampea. Kaikki Hämeenlinnan seudun vedet kuuluvat Kokemäenjoen–Saaristomeren–Selkämeren vesienhoitoalueeseen. Hämeenlinnan ja Hattulan alueen vesistöjen tila on kohtuullisen hyvä, mutta vesistöt eivät ole aivan niin hyvässä kunnossa kuin Suomessa keskimäärin, mikä johtuu runsaasta vakituisesta asutuksesta ja loma-asutuksesta sekä maataloudesta. Lisäksi monen latvajärven tila on kärsinyt voimakkaista metsätaloustoimista.

Hämeessä on yhteensä 295 luokiteltua pohjavesialuetta (tilanne 11/2020), joista Hämeenlinnan ja Hattulan alueella on noin viidesosa. Hämeen ELY-keskuksen tekemät pohjavesialueiden luokitus- ja rajausmuutokset ovat tulleet Hämeenlinnan ja Hattulan alueella voimaan 1.12.2016 ja viimeisimmät joulukuussa 2018. Hämeenlinnassa on 58 pohjavesialuetta, joiden pääsijaintikunta on Hämeenlinna. Näistä 24 on vedenhankintaa varten tärkeitä 1-luokan pohjavesialueita ja 34 vedenhankintaan soveltuvia 2-luokan pohjavesialueita. Hattulassa on 10 pohjavesialuetta, joiden pääsijaintikunta on Hattula. Näistä neljä on 1-luokan ja kuusi 2-luokan pohjavesialueita. E-luokan pohjavesialuumerkinnän on lisäksi saanut kuusi pohjavesialuetta Hämeenlinnassa ja yksi Hattulassa. E-luokan pohjavesialueet ovat pohjavedestä suoraan riippuvaisia pintavesi- tai maaekosysteemejä ja ne yhdistyvät jo aiemmin luokiteltuihin pohjavesialueisiin, joten

pohjavesialueiden määrä ei muutu. Pohjavesialueiden kokonaispinta-ala on yhteensä 275 km², joka on noin 13 % valvonta-alueen maapinta-alasta.

Hämeen pohjavesien tilaa ja ihmistoiminnasta aiheutuvia riskejä on arvioitu kolmannen vesienhoidon suunnittelukauden 2022-2027 valmistelussa. Tulokset on esitetty vuoden 2020 lopussa luonnosvaiheessa olevassa ”Vesien tila hyväksi yhdessä - Hämeen vesienhoidon toimenpideohjelma vuosille 2022 – 2027” –raportissa. Arvion mukaan Hämeenlinnassa tai Hattulassa ei ole yhtään huonossa tilassa olevaa pohjavesialuetta. Valvonta-alueen pohjavesialueista kahdeksan on riskipohjavesialueita eli niiden tila on vaarantunut. Riskipohjavesialueiksi on nimetty Hattulasta Parolan pohjavesialue, jossa ampumarata aiheuttaa nikkeli- ja raskasmetalliriskin sekä Kerälänharjun pohjavesialue, jossa liikenne ja pilaantuneet maa-alueet aiheuttavat kloridi-, raskasmetalli- ja liuotinriskin. Hämeenlinnassa riskipohjavesialueiksi on nimetty kuusi pohjavesialuetta: Hattelmalanharjulla ja Rengon Isomäessä liikenne ja tienpito aiheuttavat kloridiriskin, Ruskeamullanharjun ja Kiikkaran pohjavesialueilla maatalous aiheuttaa nitraattiriskin ja Nummella vanhan kaatopaikan sijainti muodostaa nitraattiriskin. Hauskalankangas B alueella ampumarata aiheuttaa raskasmetalliriskin.

Merkittävintä pohjavesiriskiä valvonta-alueella aiheuttavat pilaantuneet maa-alueet, liikenne, maa-ainesten otto sekä maatalous. Valvonta-alueen kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen suunnitelmallisen valvonnan piiriin kuuluvista toiminnoista luokitellulla pohjavesialueella sijaitsee 28 kpl, joista 22 kpl tärkeällä 1-luokan pohjavesialueella. Pohjavesialueiden luokitus- ja rajausmuutosten vuoksi on tarpeen tarkastella uudelleen toimintojen sijoittumista pohjavesialueilla (ympäristönsuojelulaki 28 §). Hämeenlinnan ja Hattulan pohjavesialueiden suojelusuunnitelma on valmistunut keväällä 2016. Suojelusuunnitelmaan on koottu lainsäädäntöön perustuvia rajoituksia ja suosituksia, jotka tulee huomioida pohjavesialueelle sijoittuvissa toiminnoissa. Suunnitelman tavoitteena on ohjeistaa kuntatasolla maankäytön suunnittelua ja lupakäsittelyä. Pohjavesien tilaa seuraamaan on perustettu seudullinen työryhmä, jossa on mukana Hämeenlinnan kaupungin, Hattulan ja Janakkalan kuntien, Hämeen ELY-keskuksen, palo- ja pelastustoimen, puolustusvoimien sekä Hämeenlinnan Seudun Vesi Oy:n (HS-Vesi) edustus.

Valvonta-alueen maaperä on suurelta osin moreenia ja lisäksi esiintyy laajoja hiekkasoramuodostumia. Hämeenlinnan kaupunki ja Hattulan kunta kuuluvat pääosin Etelä-Suomen metalliprovinssin alueeseen, jossa moreenimaiden metallipitoisuudet ovat korkeammat kuin muualla Suomessa. Arseeni on merkittävin luonnosta peräisin oleva haitta-aine Hattulan ja Hämeenlinnan taajamien maaperässä, sillä Hattulan kunta, Hämeenlinnan kaupungin keskusta ja Kalvolan pitäjä kuuluvat Etelä-Pirkanmaan korkeiden arseenipitoisuuksien provinssin alueeseen. (Lähde: Hämeenlinnan taajamageokemia, Tarvainen 2011) Varsinaisia ihmisen toiminnan seurauksena pilaantuneiksi luokiteltuja maa-alueita on Pirkanmaan ELY-keskuksen ylläpitämän Maaperän tilan tietojärjestelmän (MATTI) mukaan valvonta-alueella yhteensä 484 kohdetta, joista Hämeenlinnassa 435 ja Hattulassa 49.

Luonnonsuojelualueita Hämeenlinnassa on noin 2158 ha eli 1,06 % kokonaispinta-alasta. Hattulassa luonnonsuojelualueita on noin 320 ha, joka on 0,76 % Hattulan pinta-alasta. Luontotyyppinä tai erityisesti suojeltavien lajien alueina on Hämeenlinnassa rauhoitettu 157 ha ja Hattulassa 46 ha. Hämeenlinnan tai Hämeenlinnaan ulottuvien Natura-alueiden pinta-ala on noin 10 375 ha ja Hattulan noin 1 600 ha.

Yli puolet valvonta-alueen ympäristöluvanvaraisista, ilmoituksenvaraisista ja rekisteröitävistä toiminnoista on eläinsuojia ja polttonesteiden jakeluasemia. Näiden jälkeen eniten on kivenlouhinta- ja murskauspaikkoja sekä jätteenkäsittelytoimintaa. Näiden toimintojen aiheuttamat ympäristöriskit liittyvät erityisesti vesistöjen, pohjavesien sekä maaperän pilaantumiseen.

3 Valvonnan voimavarat

3.1 Henkilöstöresurssit

Valvontayksiköllä on ympäristönsuojeluun käytettävissä 6,9 henkilötyövuotta (htv), josta ammatillisia resursseja on 6,6 htv ja hallinnon resursseja 0,3 htv.

Ympäristönsuojelun ammatilliset resurssit virkanimikkeiden mukaan:

- 5 ympäristötarkastaja 5,0 htv

- 1 ympäristöasiantuntija 1,0 htv
- 1 ympäristö- ja terveystarkastaja 0,6 htv

Valvontasuunnitelmaa laadittaessa on otettu huomioon, että ympäristönsuojeluyksikön käytettävissä olevista voimavaroista on mahdollista irrottaa vain osa nimenomaan suunnitelmallista valvontaa varten. Suunnitelmalliseen valvontaan tarkastuskäyntien perusteella on kulunut viime vuosina noin 5 % kokonaistyöajasta. Suunnitelmallisen valvonnan lisäksi tarkastuksia on tarpeen tehdä myös muun muassa toimenpidepyyntöjen ja asiakasilmoitusten perusteella. Näiden tarkastusten vuosittainen määrä on viime vuosien aikana vaihdellut 100–200 välillä. Valvontasuunnitelman mukaisten tarkastusten osuus kaikista tehdyistä tarkastuksista ja havainnointikäynneistä on noin 15–20 %. Muuta valvontaa ovat mm. jätelain, vesilain ja kemikaalilain mukainen valvonta. Valvonnan kohteita on kuvattu tarkemmin luvussa 4.

Ympäristönsuojelulain uudistamisen ensimmäisen, toisen ja kolmannen vaiheen yhteydessä vuosina 2014–2019 ympäristönsuojelulakiin ja -asetukseen tuli useita muutoksia, mm. kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen käsittelemien ympäristölupien lupakynnysten ja toimivaltarajojen suhteen, mikä lisäsi kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluvien valvontakohteiden määrää. Toisaalta ympäristölupien tarkistamismenettelystä luovuttiin, mikä on vähentänyt kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen työmäärää lupakäsittelyjen suhteen jonkin verran. Ympäristönsuojelulain uudistamishanke on päättynyt kolmannessa vaiheessa annetuilla yleistä ilmoitusmenettelyä koskevilla säännöksillä.

Kuntaliitto on tarkastellut vuosina 1986–2012 kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen tehtävien määrällistä kehitystä niitä koskevien lakien ja asetusten sekä niiden muutosten perusteella. Tehtävien määrä on lähes kymmenkertaistunut tarkastelujaksolla. Kuntaliiton arvion mukaan kehitys on jatkunut samansuuntaisena. Valvonnan tehtäväkentän muutoksissa on tärkeää, että valvonta on suunnitelmallista ja oikein kohdennettua sekä varataan riittävät resurssit tehtävien hoitoon.

3.2 Valvontayhteistyö

Luvanvaraisten, ilmoituksenvaraisten ja rekisteröitävien kohteiden valvonnan osalta viranomaisyhteistyö on melko vähäistä, koska näiden toimintojen valvonnassa toimivalta on selkeästi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisella ja lupamääräyksissä sekä toimialakohtaisissa asetuksissa on huomioitu keskeiset ympäristövaikutukset. Näiden kohteiden valvonnassa yhteistyömuotoja ovat lähinnä lausuntojen pyytäminen sekä mahdolliset yhteistarkastukset.

Valvontayhteistyötä on enemmän ei-luvanvaraisten toimintojen ja valitusten valvonnassa, koska näissä toimivalta tai toimintaa koskeva säädöspohja voi olla viranomaisten kesken enemmän päällekkäistä ja rajapinnat epäselvempiä.

Hämeen elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskus

Alueelliset elinkeino-, liikenne- ja ympäristökeskukset (ELY-keskukset) ja kuntien ympäristönsuojeluviranomaiset tekevät säännöllistä valvontayhteistyötä, koska tehtävät ovat samankaltaisia ja osin päällekkäisiä.

Valvontayhteistyötä tehdään osallistumalla tarvittaessa ELY-keskuksen valvomien laitosten tarkastuskäynneille. Ympäristönsuojelussa on nimetty yhteyshenkilö kullekin ELY-keskuksen valvomalle ympäristöluvanvaraiselle laitokselle. ELY-keskuksen valvontakohteista saapuvat vuosiraportit tarkastetaan ja tallennetaan valvontakansioihin tai sähköiseen tiedostojen hallintajärjestelmään.

Valvontayhteistyötä tehdään myös pilaantuneiden maiden puhdistamisasioissa ja onnettomuustilanteissa. Tarvittaessa ELY-keskukselta pyydetään lausunto ympäristöluvan tai ilmoituspäätöksen käsittelyn yhteydessä ja joissakin tapauksissa voidaan pyytää asiantuntija-apua.

Kemikaalivalvontaa ohjaava lainsäädäntö on muuttunut merkittävästi ja Hämeenlinnan kaupungin ympäristöpalvelut oli vuonna 2015 mukana Hämeen ELY-keskuksen koordinoimassa yhteistyöprojektissa, jossa kehitettiin kemikaalivalvontaan liittyviä työkaluja yhdessä ELY-keskuksen ja kuntien kanssa.

Hämeenlinnan seudullinen ympäristötoimi, Janakkala ja Lammi-Tuuloksen kuntayhtymä osallistuivat vuosina 2007–2008 Kanta-Hämeen Kumppanuus-hankkeeseen yhdessä Hämeen ympäristökeskuksen (nyk. Hämeen ELY-keskus) kanssa. Hankkeessa luotiin muun muassa yhteistyö- ja kehittämismalli valvontatehtävien hoitoon.

Pelastuslaitos ja poliisi

Palo- ja pelastusviranomaisen kanssa tehdään yhteistyötä erityisesti ympäristöonnettomuustilanteissa. Onnettomuuksissa, joista voi aiheutua ympäristön pilaantumisen vaaraa, pelastuslaitos ottaa yhteyttä kunnan ympäristövalvontaan heti onnettomuuden alkuvaiheessa. Pelastuslaitoksen tehtävänä ovat akuutit torjuntatoimet ympäristövahingon laajuuden rajaamiseksi ja lisävahinkojen estämiseksi.

Onnettomuustilanteissa harkitaan tapauskohtaisesti muut tarvittavat toimenpiteet ja jälkiseuranta. Kanta-Hämeen pelastuslaitoksen kanssa on pidetty yhteisiä palavereja, joissa on sovittu erilaisista yhteistyökäytännöistä esimerkiksi öljysäiliöiden valvontaan liittyen.

Ympäristörikosasioissa tehdään yhteistyötä poliisin ja syyttäjän kanssa. Hankalissa valvontatehtävissä voidaan tarvittaessa käyttää poliisin virka-apua. Ympäristörikostorjunnan viranomaisyhteistyötä on kehitetty perustamalla poliisilaitosjaon pohjalta alueellisia viranomaisyhteistyöryhmiä, jotka kokoontuvat säännöllisesti. Hämeenlinnan kaupungin viranomaispalvelut osallistuu Hämeen yhteistyöryhmän toimintaan.

Ympäristöterveydenhuolto

Ympäristöterveydenhuollon kanssa voidaan tarvittaessa tehdä yhteinen tarkastus, mikäli toiminnasta epäillään aiheutuvan myös terveyshaittaa. Ympäristöterveydenhuollon kanssa tehdään yhteistyötä myös muun muassa vesihuoltoon liittyvien tehtävien hoidossa sekä uimavesien ja vesistöjen tilan seurannassa. Lisäksi ympäristönsuojelulaki edellyttää pyytämään toiminnan sijaintikunnan terveydensuojeluviranomaisen lausunnon kaikista uusista ympäristölupahakemuksista. Tähän liittyvistä käytännöistä on sovittu yhdessä ympäristöterveydenhuollon yksikön kanssa.

Rakennusvalvonta

Rakennusvalvonnan kanssa yhteistyötä tehdään erityisesti rakennetun ympäristön epäsiisteyden ja roskaantumisen valvonnassa sekä vesilain valvonnassa ja luonnonsuojelu- ja maa-ainesasioissa. Hattulan kunnan rakennusvalvonta pyytää ympäristönsuojeluyksiköltä lausunnot kaikista sinne saapuneista lupahakemuksista. Hämeenlinnan kaupungin rakennusvalvontaan saapuneista lupahakemuksista puolestaan lausutaan pyydettyä. Lupavaiheen yhteistyöllä voidaan varmistaa ympäristönsuojeluvuorokäytösten huomioiminen jo laitosta rakennettaessa ja se, että tarvittavat ympäristölainsäädännön mukaiset luvat on haettu.

Jätehuoltoviranomainen

Hämeenlinnan kaupungissa ja Hattulan kunnassa jätehuoltoviranomaisena toimii jätelautakunta Kolmenkierto, joka toimii 13 kunnan yhteislautakuntana. Lautakunnan isäntäkuntana toimii Hämeenlinnan kaupunki. Jätehuollossa toimii yhteistyössä kaikkiaan kolme eri toimijaa, jotka ovat kuntien yhteinen jätelautakunta, kuntien omistama jäteyhtiö Kiertokapula Oy ja kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Jätelautakunnalle kuuluvat jätehuollon viranomaistehtävät, Kiertokapula Oy:lle jätehuollon palvelutehtävät ja ympäristönsuojeluviranomaiselle jätehuollon valvonta.

4 Valvontakohteet

Ympäristönsuojelun valvonta suunnataan ensisijaisesti kohteisiin, joissa ympäristön pilaantumisen vaaran arvioidaan olevan suurin. Huomioon otetaan toiminnan mahdollinen poikkeaminen säädösten ja päätösten vaatimuksista. Myös asukkaiden yhteydenotot, aiemmat viranomaishuomautukset tai ympäristövahingot vaikuttavat valvonnan suuntaamiseen.

4.1 Luvanvaraiset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröitävät kohteet

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvia ympäristöluvanvaraisia toimintoja on vuoden 2020 lopussa Hämeenlinnan kaupungin alueella 98 kpl ja Hattulan

kunnan alueella 11 kpl. Hämeenlinnan kantakaupungin alueella luvanvaraisia laitoksia on 25 kpl, Hauholla 19 kpl, Kalvolassa 11 kpl, Lammilla 19 kpl, Rengossa 16 kpl ja Tuuloksessa 8 kpl.

Etelä-Suomen aluehallintoviraston toimivaltaan kuuluvia lupakohteita Hämeenlinnassa on 26 ja Hattulassa 3 kappaletta. Ensisijainen valvontavastuu niissä on Hämeen ELY-keskuksella. Kullekin kohteelle on ympäristönsuojelussa nimetty yhteyshenkilö, joka osallistuu tarvittaessa tarkastuksiin ja muuhun valvontaan yhteistyössä ELY-keskuksen kanssa. Vuoden 2020 alusta ELY-keskukselta siirtyi kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvontaan 1 metsäteollisuuden kohde ja 9 eläinsuojaa (7 Hämeenlinnassa ja 2 Hattulassa) ympäristönsuojelulain säädösmuutosten vuoksi.

Ympäristönsuojelulain voimaantulon jälkeen annetun lain (113/2000) 7 §:n mukaisessa ympäristölupatarpeen arvioinnissa (ns. YVPL-mukainen harkinta) katsottiin, että nykyisen Hämeenlinnan kaupungin alueella ennen ympäristönsuojelulain voimaantuloa toimineen 25 eläinsuojan, kuuden polttonesteen jakeluaseman sekä kahden muun toiminnan ei tarvitse toistaiseksi hakea ympäristönsuojelulain mukaista ympäristölupaa. Nämä laitokset ovat valvontasuunnitelmassa lukuun ottamatta niitä, joiden ympäristöluvanvaraisuus on sittemmin rauennut toiminnassa tai lainsäädännössä tapahtuneiden muutosten vuoksi. Rekisteröitävät toiminnot tullaan rekisteröimään ympäristönsuojelun tietojärjestelmään toimialakohtaisten asetusten siirtymäsäännösten mukaisesti.

Tietyistä toiminnoista on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle ympäristönsuojelun tietojärjestelmään rekisteröintiä varten (YSL 116 §). Rekisteröitäviä toimintoja ovat nestemäisten polttoaineiden jakeluasemat, asfalttiasemat, polttoaineteholtaan 1 - 50 MW:n energiantuotantoyksiköt, kiinteät betoniasemat ja betonituotetehtaat sekä tietyt kemialliset pesulat ja orgaanisia liuottimia käyttävät laitokset. Joissakin tapauksissa, kuten luokitelluilla pohjavesialueilla, em. toiminnot vaativat edelleen ympäristöluvan. Rekisteröinnissä siirrytään ennakkovalvonnasta jälkivalvontaan. Rekisteröinnissä ei ilmoituksen johdosta tehdä hallinnollista päätöstä eikä anneta määräyksiä. Rekisteröitävien toimintojen valvonta jakautuu toimialakohtaisen asetuksen mukaisuuden valvontaan, määräaikaistarkastuksiin ja toimitettujen seurantatietojen tarkastukseen. Rekisteröityjä toimintoja on Hämeenlinnan kaupungin alueella 44 kpl ja

Hattulan kunnan alueella 5 kpl. Suurin osa rekisteröidyistä toiminnoista on polttonesteiden jakeluasemia.

Ympäristölupa- ja rekisteröintimenettelyjen rinnalle on vuoden 2019 alussa otettu käyttöön yleinen ilmoitusmenettely, joka koskee ympäristönsuojelulaissa erikseen säädettyjä vähäisiä ympäristövaikutuksia aiheuttavia toimintoja, kuten tiettyjä eläinsuojia, sahoja, työkonevarikoita, elintarvike- ja rehuteollisuuden toimintoja ja ampumaratoja. Yleisessä ilmoitusmenettelyssä viranomaisen antaa valituskelpoisen päätöksen määräyksineen toiminnanharjoittajan jättämän ilmoituksen tietojen perusteella. Hämeenlinnan ja Hattulan valvonta-alueella muutos koskee erityisesti eläinsuojia, joita siirtyy laajalti ilmoitusmenettelyn piiriin. Ilmoituksenvaraisten toimintojen valvonta jakautuu ilmoituspäätöksen valvontaan, määräaikaistarkastuksiin ja toimitettujen seurantatietojen tarkastukseen. Ilmoituksenvaraisille eläinsuojille on lisäksi säädetty erikseen toimialakohtainen asetus, jonka noudattamista valvotaan. Ilmoituspäätöksen perusteella valvottavia kohteita on Hämeenlinnan kaupungin alueella toistaiseksi viisi (eläinsuojia), Hattulassa ei vielä yhtään.

Taulukoissa 1a, 1b, 1c on esitetty Hämeenlinnan kaupungin ja Hattulan kunnan alueella sijaitsevien kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvien ympäristöluvanvaraisten, ilmoituksenvaraisten ja ympäristönsuojelulain mukaan rekisteröityjen valvontakohteiden lukumäärät toimialoittain.

Taulukko 1 a Ympäristöluvanvaraiset toiminnot

Ympäristönsuojelulain mukaisten valvontakohteiden lukumäärät (27.11.2020) / Kunnan toimivalta

Ympäristönsuojeluasetus (713/2014) 2 §, Ympäristönsuojelulaki (527/2014) 116 §

Toimiala	Kohteiden lukumäärä	%	Hämeenlinna	Hattula
Metsäteollisuus	1	0,9	1	
Metalliteollisuus				
Energiantuotanto	1	0,9	1	

Toimiala	Kohteiden lukumäärä	%	Hämeenlinna	Hattula
Polttoaineiden valmistus taikka kemikaalien tai polttoaineiden varastointi tai käsittely	5	4,6	5	
Orgaanisia liuottimia käyttävä toiminta	3	2,8	3	
Malmien tai mineraalien kaivaminen tai maaperän aineen otto	21	19,3	19	2
Mineraalituotteiden valmistus	4	3,7	4	
Nahan tai tekstiilien laitosmainen tuotanto tai käsittely				
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus	3	2,8	2	1
Eläinsuojat tai kalankasvatus	35	32,1	31	4
Liikenne	2	1,8	2	
Jätteen ammattimainen tai laitosmainen	20	18,3	16	4

Toimiala	Kohteiden lukumäärä	%	Hämeenlinna	Hattula
käsittely sekä jätevesien käsittely				
Muu toiminta	12	11,0	12	
Naapuruussuhdelain mukaiset	2	1,8	2	
Yhteensä	109	100,0	98	11

Taulukko 1 b Ilmoituksenvaraiset toiminnot

Toimiala	Kohteiden lukumäärä	%	Hämeenlinna	Hattula
Eläinsuojat	5	100	5	0

Taulukko 1 c Rekisteröitävät toiminnot

Toimiala	Kohteiden lukumäärä	%	Hämeenlinna	Hattula
Polttonesteiden jakeluasema	36	73,5	32	4
Asfalttiasema	2	4,1	2	
Pieni energiantuotantolaitos	7	14,3	6	1
Betoniteollisuus	1	2,0	1	
Kemiallinen pesula	3	6,1	3	
Yhteensä	49	100,0	44	5

Taulukossa 2 on esitetty valtionhallinnon valvontakohteiden lukumäärät toimialoittain valvonta-alueella.

Taulukko 2

Ympäristöluvanvaraisten kohteiden lukumäärät (23.12.2019) / Valtion toimivalta

Ympäristönsuojeluasetus (713/2014) 1 §

Toimiala	Kohteiden lukumäärä	%	Hämeenlinna	Hattula
Metsäteollisuus	0	0,0	0	
Metalliteollisuus	1	3,5	1	
Energian tuotanto	4	13,7	4	
Kemianteollisuus	4	13,7	4	
Polttoaineiden valmistus taikka kemikaalien tai polttoaineiden varastointi tai käsittely				
Orgaanisia liuottimia käyttävä toiminta	1	3,5	1	
Malmien tai mineraalien kaivaminen tai maaperän ainesten otto	2	6,9	1	1
Mineraalituotteiden valmistus	1	3,5	1	

Toimiala	Kohteiden lukumäärä	%	Hämeenlinna	Hattula
Nahan tai tekstiilien laitosmainen tuotanto tai käsittely				
Elintarvikkeiden tai rehujen valmistus	1	3,5	1	
Eläinsuojat tai kalankasvatus	3	10,3	3	0
Liikenne				
Jätteiden ammattimainen tai laitosmainen käsittely sekä jätevesien käsittely	10	34,5	9	1
Sotilaskäyttöön tarkoitettu toiminta	2	6,9	1	1
Yhteensä	29	100	26	3

4.2 Muut ympäristönsuojelulain mukaan ilmoitusvelvolliset toiminnot

Erityisen häiritsevää melua tai tärinää aiheuttavasta tilapäisestä toiminnasta on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle (YSL 118 §). 1.1.2011 voimaan tulleet paikalliset ympäristönsuojelumääräykset ovat vähentäneet meluilmoitusten käsittelyaikaa ja tarvittavien päätösten määrää. Ilmoitukset koskevat pääasiassa maarakentamista, muuta rakentamista tai erilaisia ulkoilmatapahtumia. Ilmoitusten johdosta tehdään tarvittaessa tarkastus. Tarkastukset keskitetään toimintoihin, joiden päästöistä arvioidaan aiheutuvan haittaa.

Koeluonteisesta lyhytaikaisesta toiminnasta on tehtävä ilmoitus toimivaltaiselle ympäristölupaviranomaiselle (YSL 119 §). Ilmoitus on tehtävä toiminnasta, jonka tarkoituksena on vaikutusten tai käyttökelpoisuuden selvittämiseksi kokeilla uutta tekniikkaa, raaka- tai polttoainetta, valmistus- tai polttomenetelmää, puhdistuslaitetta taikka käsitellä jätettä laitos- tai ammattimaisesti. Koeluonteinen toiminta tarkastetaan tarvittaessa ilmoitusta käsiteltäessä sekä toiminnan aikana.

Toiminnassa tapahtuvasta *poikkeuksellisesta tilanteesta*, josta saattaa aiheutua ympäristön pilaantumisen vaaraa tai poikkeuksellinen jätehuoltotilanne, on toiminnasta vastaavan tai jätteen haltijan ilmoitettava valvontaviranomaiselle (YSL 120 §, 123 §).

Tällaisia tilanteita voivat olla esimerkiksi onnettomuus, tuotantohäiriö tai rakennelman tai laitteen purkaminen. Viranomaisen on ilmoituksen johdosta tehtävä tarvittaessa päätös ja annettava tarpeelliset määräykset.

4.3 Ympäristönsuojelulain mukaiset muut valvontakohteet

Talousjätevesien käsittelyä vesihuoltolaitosten viemäriverkostojen ulkopuolisilla alueilla säädellään valtioneuvoston asetuksella (157/2017). Pohjavesi- ja ranta-alueilla sijaitsevien kiinteistöjen jätevesien käsittelyjärjestelmien on pitänyt täyttää lain ja asetuksen vaatimukset 31.10.2019 mennessä. Hämeenlinnan ja Hattulan alueella noin 20 % asukkaista on kunnallisen jätevesiverkoston ulkopuolella. Valvontatarkastuksia näille kohteille tehdään tarpeen ja resurssien mukaan. Hajajätevesivalvonta ja -neuvonta kohdistetaan ensisijaisesti asutuskeskittyymiin, joissa on vesihuoltoon liittyviä ongelmia sekä pilaantumisen kannalta erityisen herkillä alueilla sijaitseviin kiinteistöihin. Jätevesivelvoitteiden toteutumisen suunnitelmallinen valvonta vuosina 2020-2021 kohdistetaan riskinarviointiin perustuen niille kiinteistöille, jotka sijaitsevat sekä pohjavesi- että ranta-alueella. Ensivaiheessa nämä riskialueet on tarkoitus kartoittaa, jonka jälkeen tehdään tarkempi suunnitelma näille alueille sijoittuvien kiinteistöjen valvontaan.

Niitä eläinsuojia, jotka jäävät ympäristölupa- ja ilmoitusmenettelyn ulkopuolelle, valvotaan tarvittaessa ns. *nitraattiasetuksen (1250/2014)* mukaisesti.

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi toimittamansa tarkastuksen nojalla antaa ympäristön pilaantumisen vaaraa aiheuttavaa toimintaa koskevan *yksittäisen määräyksen, joka on tarpeen pilaantumisen ehkäisemiseksi*. Määräys voi koskea toimea tai rajoitusta, toiminnan tarkkailua tai tiedottamista taikka valvontaa varten tarpeellisten tietojen antamista. Määräys ei voi koskea luvanvaraista, ilmoituksenvaraista tai rekisteröitävää toimintaa. (YSL 180 §) Määräyksen antamisen tulee aina perustua viranomaisen paikalla tekemään tarkastukseen. Määräyksen noudattamista valvotaan ja kohde kirjataan valvontaohjelmaan tarvittaessa.

Hämeenlinnan kaupunginvaltuusto on hyväksynyt 6.9.2010 § 10 (voimaantulo 1.1.2011) ympäristönsuojelulain nojalla annettavat *ympäristönsuojelumääräykset* Hämeenlinnan kaupungin alueelle. Hattulan kunnalla ympäristönsuojelumääräyksiä ei ole. Määräyksillä ehkäistään ympäristön pilaantumista sekä vähennetään pilaantumisesta aiheutuvia haittoja paikalliset olosuhteet huomioon ottaen. Ympäristönsuojelumääräysten mukaisiin valvontakohteisiin kuuluu kohteita niin jätevesien käsittelyn, meluntorjunnan, vesien- ja ilmansuojelun kuin kemikaalien käsittelynkin osalta. Jätevesien käsittelyä koskeva muutos määräykseen on hyväksytty Hämeenlinnan kaupunginvaltuustossa 10.10.2011 (voimaantulo 1.11.2011). Hämeenlinnan kaupungin ympäristönsuojelumääräyksiä ollaan päivittämässä.

4.4 Jätelain mukainen valvonta

Jätelain (646/2011) mukaiseen valvontaan kuuluvat mm. jätehuoltomääräysten ja roskaantumisen valvonta, rekisteröitävä jätteen keräystoiminta sekä toiminnat, joissa syntyy vaarallisia jätteitä. Roskaantumisen valvontaa tehdään pääasiassa asukailta tulleiden ilmoitusten perusteella. Jätteen ammattimaisesta keräyksestä on tehtävä ilmoitus kunnan ympäristönsuojeluviranomaiselle jätehuoltorekisteriin merkitsemistä varten.

Jätelautakunta Kolmenkierron alueen *jätehuoltomääräykset* tulivat voimaan 1.9.2015 ja niiden päivitys 1.4.2020. Yleisimpiä jätehuoltomääräysten mukaisia valvontakohteita ovat jätteiden omatoimiseen käsittelyyn liittyvät asiat, kuten poltto, kompostointi ja jätteiden (betoni ja tiili) hyödyntäminen maarakentamisessa. Lietteiden omatoimiseen käsittelyyn vaaditaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen suostumus. Yli 5 000 henkilön yleisötilaisuudesta laadittava jätehuoltosuunnitelma on esitettävä kunnan

ympäristönsuojeluviranomaiselle viimeistään kaksi viikkoa ennen tapahtumaa. Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen valvoo kunnallisia jätehuoltomääräyksiä, mutta jätehuoltomääräyksistä poikkeamisista päättää kunnan jätehuoltoviranomainen.

Jätelain 125 §:n nojalla voidaan antaa ei-luvanvaraista toimintaa koskeva yksittäinen määräys. Määräys voidaan antaa roskaantumisen ehkäisemiseksi tai jätehuollon asianmukaisuuden varmistamiseksi. Määräyksen noudattamista valvotaan tarkastuksin tai muulla asianmukaisella tavalla.

Jätelain 126 §:n nojalla jätelain valvontaviranomaisella on oikeus puuttua jätelain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten vastaiseen toimintaan käyttämällä hallintopakon päävelvoitetta. Jätelain 129 § valvontaviranomainen voi myös tehostaa antamaansa kieltoa tai määräystä uhkasakolla, teettämis- tai keskeyttämishallalla. Hallintopakkoa voidaan käyttää esimerkiksi laiminlyönteihin, jotka koskevat kiinteistöittäiseen jätteenkuljetukseen liittymistä tai roskaantuneen alueen puhdistamista.

Jätelain säännöllinen valvonta

Jätelain 124 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on määräajoin tarkastettava laitokset ja toiminnot, joissa syntyy vaarallista jätettä, jätteen ammattimaista keräystä harjoittavan toiminnanharjoittajan toiminta sekä toiminnot, joihin liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on laadittava valvontasuunnitelma koskien jätteen ammattimaista keräystä ja niitä kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen valvomia toimintoja, joihin liittyy tai voidaan perustellusti olettaa liittyvän jätteen kansainvälisiä siirtoja. Valvontasuunnitelmien tulee perustua arviointiin jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista (ks. Luku 5).

Jätelain 100 §:n mukaiset jätteen ammattimaiset keräyspaikat tarkastetaan riskinarvioinnin mukaisesti kolmen tai viiden vuoden välein. Tarkastusten tavoitteena on muun muassa varmistaa jätteiden asianmukainen vastaanotto ja varastointi sekä ehkäistä laittomia jätteen kansainvälisiä siirtoja. Säännöllinen ja tiheämpi valvonta koskee sellaisia keräyspaikkoja, joissa kerätään muitakin jätteitä kuin pelkästään pakkausjätteitä ja keräyspaperia tai joissa on ollut ongelmia esimerkiksi roskaantumisen vuoksi. Myös herkillä alueilla sijaitsevat

keräyspisteet tarkastetaan useammin. Suomen Pakkauskierrätys RINKI Oy:n aluekeräyspisteet tarkastetaan pääsääntöisesti vain tarvittaessa.

Jätteen kansainvälisten siirtojen vaatima valvonta on sisällytetty luvanvaraisten ja rekisteröityjen toimintojen ympäristönsuojelulain mukaiseen valvontaan ja ne tarkastetaan näille laitoksille tehdyn riskinarvioinnin mukaisesti. Jätteen kansainvälisten siirtojen valvonnassa keskitytään pääasiassa merkittävimpien riskien hallintaan, eli lyijyakkujen sekä sähkö- ja elektroniikkalaiteromun keräystoiminnan ja autopurkamoiden valvomiseen. Toimintoja, joissa syntyy vaarallista jätettä, tarkastetaan tarpeen mukaan. Valvonnassa keskitytään sellaisiin toimintoihin, joissa voi syntyä merkittäviä määriä vaarallista jätettä.

Suunnitelman mukaisille tarkastuksille osallistuvat kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen lisäksi jätteen keräyspisteen toimija tai toimijat sekä tapauskohtaisesti jätehuoltoviranomainen, rakennusvalvontaviranomainen ja maanomistaja.

Taulukossa 3 on esitetty jätelain suunnitelmallisen valvonnan kohteiden lukumäärät Hämeenlinnan ja Hattulan alueella. Aluekeräyspisteiden osalta on esitetty Suomen Pakkauskierrätys Rinki Oy:n pisteet, mutta ei muiden toimijoiden yhden jättejakeen aluekeräyspisteitä, kuten yksittäisiä paperinkeräyspisteitä.

Taulukko 3

Jätelain mukaisten valvontakohteiden lukumäärät

Jätteen ammattimainen keräys	Kohteiden lukumäärä	%	Hämeenlinna	Hattula
Aluekeräyspisteet	23	76,7	19	4
Muut jätteenkeräyspaikat	7	23,3	5	2
Yhteensä	30	100,0	27	6

4.5 Muun lainsäädännön mukainen valvonta

Vesilain valvonta

Vesilain (587/2011) mukaiseen valvontaan liittyvät mm. ojitusasiat, vesirakentaminen, jäteveden johtaminen toisen ojaan sekä viemärin kunnossapidosta määrääminen. Vesilain valvontaa toteutetaan vireillepanoperusteisesti. Aasukat tuovat esiin ristiriitatilanteita, joita viranomaisen lähtee selvittämään. Hulevesikysymyksissä selvitetään ensin, edetäänkö asiassa maankäyttö- ja rakennuslain mukaan. Vain harvoin prosessissa edetään vesilain mukaiseen päätökseen. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen ja ELY-keskuksen toimivalta on vesilaissa pääosin jakamatonta ja valvonnan järjestämisestä on siksi tarpeen sopia ELY-keskuksen kanssa.

Vesihuoltolain valvonta

Kunnan ympäristönsuojeluviranomainen toimii *vesihuoltolain (119/2001)* mukaisena valvontaviranomaisena. Tehtävänä on valvoa vesihuoltolaitoksen toiminta-alueella sijaitsevien kiinteistöjen liittymistä vesihuoltolaitoksen jätevesiviemäriin ja vesijohtoon ja käsitellä vesihuoltolainlain 11 §:n ja maankäyttö- ja rakennuslain 103 f §:n mukaisia vapautushakemuksia koskien liittymistä vesihuoltolaitoksen verkostoon tai hulevesiviemäriin. Vapautushakemusten käsittelyn yhteydessä kohteeseen tehdään tarvittaessa tarkastus.

Maa-aineslain valvonta

Maa-aineslakiin (555/1981) tehtyjen muutosten seurauksena maa-aineslain noudattamista valvoo 1.7.2016 alkaen kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Hämeenlinnan ja Hattulan alueella on yhteensä 53 maa-ainestenottopaikkaa, jotka tarkastetaan säännöllisesti. Tämän hetkisen työnjaon mukaan maa-aineslain mukaisesta luvituksesta Hämeenlinnassa ja Hattulassa vastaa Hämeenlinnan ympäristönsuojelu ja valvonnasta Hämeenlinnan rakennusvalvonta.

Kemikaalilain valvonta

Kemikaalilain (599/2013) mukaista valvontaa tehdään lähinnä ympäristöluvanvaraisten, ilmoituksenvaraisten ja rekisteröitävien toimintojen valvonnan yhteydessä. Valvontaan

kuuluu kemikaalien käyttöolosuhteiden valvonta kemikaaleja käsittelevissä laitoksissa kemikaaleista aiheutuvien ympäristöhaittojen ehkäisemiseksi kemikaalilain sekä REACH-, biosidi- ja POP-asetusten nojalla. Asetuksista toiminnanharjoittajille tulevia kemikaaleihin liittyviä velvoitteita valvotaan laitosten määräaikaistarkastuksilla kunnan valvontaviranomaisen toimivallan puitteissa. Kemikaalivalvontaa ohjaava lainsäädäntö on muuttunut merkittävästi viime vuosina. Kemikaalien varoitusmerkinnät ovat muuttuneet ja joidenkin kemikaalien käyttöturvallisuustiedotteet täydentyvät altistumisskenaarioilla. Kemikaalivalvontaa ja siihen liittyviä työkaluja on kehitetty vuonna 2015 yhteistyössä Hämeen ELY-keskuksen ja kuntien kanssa.

Orgaanisten liuottimien käytöstä eräissä maaleissa ja lakoissa sekä ajoneuvojen korjausmaalaustuotteissa aiheutuvien haihtuvien orgaanisten yhdisteiden päästöjen rajoittamisesta annetun valtioneuvoston asetuksen eli ns. *tuote-VOC-asetuksen (837/2005)* mukaisia valvontakohteita (maahantuojia tai valmistajia) ei Hämeenlinnan valvonta-alueella ole.

Merenkulun ympäristönsuojelulain valvonta

Merenkulun ympäristönsuojelulain (1672/2009) mukaan huvivenesataman jätehuoltosuunnitelman hyväksyy kunnan ympäristönsuojeluviranomainen ja suunnitelma on merkittävä ympäristönsuojelun tietojärjestelmään. Valvonta-alueella sijaitsee huvivenesatama, jossa on venepaikkoja vähemmän kuin 50. Näin ollen siitä ei tarvitse tehdä jätehuoltosuunnitelmaa ja se on poistettu valvontasuunnitelmasta.

Luonnonsuojelulain valvonta

Luonnonsuojelulain (1096/1996) mukaan yksittäinen luonnonmuodostuma, kuten puu, puuryhmä tai siirtolohkare on mahdollista suojella luonnonmuistomerkkinä.

Hämeenlinnassa ja Hattulassa luonnonmuistomerkkipäätökset tekee Hämeenlinnan kaupungin ympäristönsuojeluviranomaisen delegeimana viranhaltija. Hämeenlinnan ja Hattulan luonnonmuistomerkkejä tarkastetaan vuosittain. Lisäksi luonnonmuistomerkit tarkastetaan aina niiden rauhoitus-, muutos- ja lakkautuspäätösten yhteydessä.

Hämeenlinnassa on kaikkiaan 49 ja Hattulassa 31 eri päätöksellä rauhoitettua luonnonmuistomerkkiä.

Muu erityislainsäädäntö

Muun erityislainsäädännön, kuten maasto- ja vesiliikennelain ja ulkoilulain mukaan valvottavia kohteita on useita ja niiden määrä vaihtelee. Näitä kohteita tarkastetaan tarvittaessa. Maastoliikennelain 30 §:n mukaisia harjoittelulupia on Hämeenlinnassa neljä ja Hattulassa kaksi. Lisäksi Hämeenlinnassa järjestetään vuosittain kaksi enduro-kilpailua ja Hattulassa yksi Cross Country -moottoripyöräkilpailu, joille on haettu maastoliikennelain mukaiset luvat. Ulkoilulain mukaan valvottavia pysyviä leirintäalueita on 5 kpl. Tilapäisten leirintäalueiden määrä vaihtelee vuosittain.

5 Riskinarviointi ja valvontaohjelma

Ympäristönsuojelulain 167 §:n mukaan valvontaviranomaisen on järjestettävä valvonta niin, että se on laadukasta, säännöllistä ja tehokasta ja perustuu ympäristöriskien arviointiin. Valvontaviranomainen voi asettaa tehtävät tärkeysjärjestykseen, jos se on välttämätöntä tehtävien hoitamiseksi asianmukaisesti. Akuutteihin valvontatapahtumiin reagoidaan tilanteen vaatimalla tavalla.

5.1 Ympäristöriskien arviointi ja valvonnan kohdentaminen

Ympäristönsuojeluasetuksen 29 §:n mukaan määräaikaistarkastusten tiheys on määritettävä ympäristöriskien järjestelmällisen arvioinnin perusteella. Jätelain mukaisten valvontasuunnitelmien tulee perustua arviointiin jätteistä ja niiden jätehuollosta aiheutuvista riskeistä ja ympäristövaikutuksista. Ympäristöriskien arviointi on tehty ympäristöluvanvaraisille, ilmoituksenvaraisille ja rekisteröitäville toiminnoille sekä jätelain suunnitelmallisen valvonnan kohteille laitokohtaisesti siten, että kunkin laitoksen riskit arvioi kohteen vastuunvalvoja. Riskiperusteet ja riskipisteytys määriteltiin etukäteen yksikön yhteisissä palavereissa. Riskinarvioinnissa otettiin huomioon sekä laitoksen toiminnasta että sijainnista aiheutuvat riskit. Arvioinnissa käytettiin seuraavia perusteita:

- sijaintiriski: kohteen sijainti luokitellulla pohjavesialueella sekä pintavesien, luonnonsuojelualueiden ja häiriintyvien kohteiden läheisyys

- päästöriski: melu, haju, päästöt ilmaan, vaikutus luonnonympäristöön, päästöt veteen, päästöt maaperään ja jätteiden synty
- valvontahistoria: mm. säädösten ja määräysten noudattaminen, havaitut puutteet ja riskit, tarkkailutulokset, valitukset

Laitoksille määritettiin valvontaluokka ja tarkastustiheys riskinarvioinnin perusteella seuraavasti:

- luokka 1: määräaikaistarkastus vähintään kerran kahdessa vuodessa,
- luokka 2: määräaikaistarkastus vähintään kerran kolmessa vuodessa,
- luokka 3: määräaikaistarkastus vähintään kerran viidessä vuodessa.

Luokkaan 3 kuuluvat pienimmän riskin laitokset tarkastetaan viiden vuoden välein ja ympäristölle suuremman riskin aiheuttavaa toimintaa valvotaan tiheämmin.

Otantamenettelyä ei käytetä. Taulukossa 4 on esitetty valvontakohteiden jakautuminen toimialoittain eri valvontaluokkiin. Ympäristöriskien arvioinnin laitoskohtaiset päivitykset tehdään tarvittaessa, mikäli toiminta tai sen ympäristöolosuhteet muuttuvat olennaisesti. Uusille kohteille tehdään ympäristöriskien arviointi ja määritetään valvontaluokka lupaprosessin, ilmoituspäätöksen käsittelyn tai rekisteröinnin yhteydessä.

Taulukko 4 Ympäristönsuojelulain mukaisten valvontakohteiden määrät toimialoittain eri valvontaluokissa (27.11.2020).

Toimiala	Valvontaluokka 1	Valvontaluokka 2	Valvontaluokka 3
Metsäteollisuus		1	
Asfalttiasema			2
Betonituotetehdas		1	4
Elintarvikeala		2	1
Eläinsuoja	2	12	26
Energiantuotanto		3	5
Polttonesteiden jakeluasema		3	38

Toimiala	Valvontaluokka 1	Valvontaluokka 2	Valvontaluokka 3
Jätteiden käsittely		6	14
Liikenne	1		1
Murskaamo, kivenlouhimo		9	12
Naapuruussuhdelain mukaiset			2
Orgaanisia liuottimia käyttävä toiminta		2	4
Muu toiminta (ampumarata, krematorio)		2	10
Yhteensä	3	41	119

5.2 Valvontaohjelma

Valvontaohjelma muodostuu laitosluettelosta, joka sisältää laitospohjaisen, riskinarviointiin perustuvan suunnitelman kalenterivuoden aikana tehtävistä tarkastuksista ja mahdollisista muista suunnitelmallisista valvontatoimenpiteistä. Hämeenlinnan alueen valvontaohjelmassa on luetteloitu kaikki toimialueella sijaitsevat ympäristöluvanvaraiset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröitävät kohteet, jätelain mukaiset valvontakohteet sekä niitä koskevat muut säännöllisen valvonnan toimenpiteet. Lisäksi valvontaohjelmassa on mukana kohteet, joilta toiminnan luonne ja laajuus huomioon ottaen ei ole vaadittu ympäristölupaa, mutta jotka kuuluvat säännöllisen valvonnan piiriin.

Valvontaohjelman mukaiset kohteet tarkastetaan niille riskinarvioinnin perusteella määritellyn valvontaluokan mukaan (ks. Kohta 5.1). Valvontaohjelmassa määrättyä määräaikaistarkastusten tiheyttä voidaan tarvittaessa muuttaa viranhaltijan tekemän harkinnan perusteella. Lisäksi valvontaviranomaisen on riskinarvioinnin mukaisesta tarkastusvälistä huolimatta tarkastettava kaikki ympäristöluvanvaraiset kohteet viimeistään vuoden kuluessa siitä ajankohdasta, jolloin luvan tarkistamista koskeva hakemus olisi ollut

määrä jättää lupaviranomaiselle, ja arvioitava kohteen luvan muuttamisen tarve (ympäristönsuojelulain muutos 423/2015). Yhteenveto tehdyistä arvioinneista kootaan vuosittain valvontaohjelman toteutumisen arviointiin. Valvontaohjelman mukaisia ympäristöluvanvaraisten, ilmoituksenvaraisten ja rekisteröitävien kohteiden määräaikaistarkastuksia oli laitoksille tehdyn riskinarvioinnin mukaan vuosina 2016–2019 keskimäärin 36 kpl vuodessa. Taulukoihin 5-8 on lisätty vuosien 2020–2021 suunnitellut tarkastukset. Valvontaohjelman mukainen säännöllinen valvonta on maksullista.

Valvontaohjelmassa määritellään jokaiselle laitokselle valvoja. Laitokset on jaettu vastuuvälvoijille pääosin toimialoittain, jolloin valvoja pystyy erikoistumaan toimialaan ja sitä koskevaan lainsäädäntöön. Tavoitteena on myös, että toiminnanharjoittajan ja valvontaviranomaisen välille syntyisi säännöllistä yhteydenpitoa.

Valvontaohjelma pidetään jatkuvasti ajan tasalla mm. päivittämällä uudet ja poistuvat toiminnot. Valvontaohjelman toteutumisesta laaditaan vuosittain yhteenveto, joka viedään kaupunkirakennelautakunnalle tiedoksi. Laitoskohtainen valvontaohjelma on ainoastaan yksikön sisäisessä käytössä (ei-julkinen asiakirja), koska yksityiskohtaisen toimenpide- ja kohdeluettelon julkistaminen saattaa heikentää valvonnan tavoitteiden toteutumista. Toiminnanharjoittajalla on kuitenkin oikeus saada tietää kohteensa valvontaluokka ja perusteet sen määräytymiselle.

6 Valvonnan toteuttaminen

Valvontatyötä ovat muun muassa tarkastusten suorittaminen, raporttien tarkistaminen, selvitysten ja suunnitelmien hyväksyminen, projektiluonteinen valvonta sekä valituksiin ja akuutteihin tilanteisiin reagoiminen.

Tehokas valvontatoiminta edellyttää aina ympäristönsuojeluviranomaisen toimivallan osittaista delegointia viranhaltijoille. Lainsäädäntö sisältää säännöksiä tilanteisiin, joissa valvontaviranomaisen on ryhdyttävä välittömiin valvontatoimiin. Näissä tilanteissa viranhaltija, jolle toimivalta on delegoitu, voi antaa kiireellisiä määräyksiä tai tarvittaessa keskeyttää toiminnan väliaikaisesti. Hallintopakkoasiat ja toiminnan keskeyttäminen on kuitenkin aina vietävä ympäristönsuojeluviranomaisen eli kaupunkirakennelautakunnan

päätettäväksi. Hämeenlinnan kaupungin hallintosäännöllä ja kaupunkirakennelautakunnan päätöksellä ympäristöjohtajalle ja ympäristönsuojelun viranhaltijoille on valvonta-asioista delegoitu mm. ympäristönsuojelulain, vesilain ja jätelain mukainen oikeus tiedonsaantiin ja tarkastustoimintaan, määräykset rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemisesta ja toiminnan keskeyttämisestä kiireellisissä tapauksissa sekä ympäristönsuojelu- ja jätehuoltomääräysten valvonta. Ympäristönsuojelulain mukaisen tutkintapyynnön tekeminen poliisille on delegoitu ympäristöjohtajalle.

Valvontaohjelman mukaisten toimintojen tarkastaminen valvontakeinona soveltuu pääsääntöisesti vain viranhaltijoiden käytettäväksi. Suunnitelmaan on otettu myös muita valvontatapoja, jotka sopivat myös esimerkiksi harjoittelijoiden tehtäviksi, kuten projektiluonteiset valvontakyselyt ja selvitykset.

6.1 Valvontatarkastukset

Määräaikaistarkastukset

Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on valvottava ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia ja rekisteröitäviä toimintoja sekä jätelain 124 §:ssä määriteltyjä kohteita säännöllisesti määräaikaistarkastuksin. Tarkastuskohteet ja -tiheys on määriteltävä ympäristöriskien arvioinnin perusteella (ks. Luku 5). Määräaikaistarkastusten suorittamisesta voidaan periä maksu.

Määräaikaistarkastuksella tarkoitetaan paikan päällä suoritettua valvontakäyntiä. Tarkastuksen suorittaa ensisijaisesti kunnan ympäristönsuojeluviranomainen. Jos toiminnan ympäristöluvan myöntäminen kuuluu valtion ympäristölupaviranomaiselle, tarkastuksen suorittaa kuitenkin ensisijaisesti ELY-keskus. Toiminnanharjoittajan edustajan on oltava paikalla, ja käynnistä on yleensä pitänyt sopia etukäteen. Tarkastuksesta on laadittava tarkastuskertomus, joka toimitetaan toiminnanharjoittajalle. Määräaikaistarkastukseen sisältyy tarvittaessa uusintatarkastus. Määräaikaistarkastuksen suorittamisesta on laadittu erillinen työohje viranomaispalveluiden toimintajärjestelmään ja osalle toimialoista on laadittu omat tarkastuslomakkeensa. Rekisteröitävien kohteiden tarkastuksilla voidaan käyttää myös toimialakohtaisten asetusten pohjalta laadittuja tarkastuslistoja.

Tutustumiskäyntejä laitoksella, vuosi- tai häiriöraporttien tai erilaisten selvitysten tarkastamista ei pidetä määräaikaistarkastuksena, ellei siihen liity käyntiä toiminnan sijaintipaikalla.

Taulukko 5

Luvanvaraisten kohteiden suunnitellut tarkastukset 2016-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hämeenlinna	32	15	33	30	28	29
Hattula	3	2	2	3	3	2
Yhteensä	35	17	35	33	31	31

Taulukko 6

Ilmoituksenvaraisten kohteiden suunnitellut tarkastukset 2016-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hämeenlinna					0	1
Hattula					0	0
Yhteensä					0	1

Taulukko 7

Rekisteröityjen kohteiden suunnitellut tarkastukset 2016-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Hämeenlinna	1	12	10	1	15	9
Hattula	0	1	1	1	1	0
Yhteensä	1	13	11	2	16	9

Taulukko 8

Kaikki suunnitellut tarkastukset yhteensä 2016-2021

	2016	2017	2018	2019	2020	2021
Suunnitellut tarkastukset yhteensä	36	30	46	35	47	41

Tarkastus onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteissa

Tarkastus on suoritettava myös, jos onnettomuuden, haitasta tehdyn ilmoituksen, luvan tai ilmoituspäätöksen noudattamatta jättämisen tai muun seikan vuoksi on aihetta olettaa, että toiminnasta aiheutuu terveyshaittaa tai merkittävää muuta ympäristön pilaantumista tai sen vaaraa. Asia voidaan tarkastuksen sijaan selvittää myös muulla asianmukaisella tavalla. Jos samanaikaisesti on vireillä toimintaa koskeva lupa- tai ilmoituspäätösasia, on tarkastus tai selvitys tehtävä mahdollisuuksien mukaan ennen lupa-asian ratkaisemista tai ilmoituspäätöksen antamista. (YSL 169 §)

Onnettomuuksien, poikkeustilanteiden ja ympäristövahinkojen johdosta tapahtumapaikalla suoritetaan pääsääntöisesti aina tarkastus tai ellei tarkastus ole tarpeen, asia selvitetään muulla asianmukaisella tavalla. Erilaisten akuuttien tilanteiden arvioinnissa ja jälkihoidossa voi olla mukana useita viranomaisia. Ilmoituksen saadessaan viranomaisen on selvitettävä muun muassa seuraavat asiat:

- tapahtumien kulku yleispiirteisesti
- aiheutuneiden päästöjen laatu ja määrä
- havaitut päästöjen vaikutukset ja laajuus
- kenelle muille viranomaisille on ilmoitettu

Ympäristönsuojelulain 123 §:n mukaan luvanvaraisesta, ilmoituksenvaraisesta tai rekisteröitävästä toiminnasta vastaavan tai jätteen haltijan on ilmoitettava viipymättä valvontaviranomaiselle poikkeuksellisista tilanteista, joista voi aiheutua ympäristön pilaantumisen vaaraa. Myös ympäristöluvista ja ilmoituspäätöksissä tulee olla tarvittavat määräykset erityistilanteisiin varautumisesta ja viranomaiselle ilmoittamisesta.

Tarkastusten maksullisuus

Ympäristönsuojelulain 205 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksun laatimaansa valvontaohjelmaan perustuvista luvanvaraisen, ilmoituksenvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan määräaikaistarkastuksista. Valvontamaksua voidaan periä myös rikkomuspohjaisesti, jolloin maksullisuus koskee kaikkea toimintaa. Maksullisia ovat tällöin hallintopakkomääräyksen noudattamisen (YSL 175–176 §) tai toiminnan keskeyttämisen (YSL 181 §) valvomiseksi tehdyt tarkastukset sekä onnettomuus-, haitta- ja rikkomustilanteiden valvonta tietyin ehdoin (YSL 169 §).

Jätelain 144 §:n mukaan kunnan ympäristönsuojeluviranomainen voi periä maksun roskaantuneen alueen siivoamismääräyksen, yksittäisen määräyksen sekä rikkomuksen tai laiminlyönnin oikaisemiseksi annetun määräyksen antamisesta ja valvonnasta (JL 75 §, 125 § ja 126 §). Maksun voi myös periä jätelain 124 §:ssä tarkoitetuista valvontasuunnitelman mukaisista määräaikaistarkastuksista ja muista säännöllisistä valvontatoimista.

Maastoliikennelain 30 §:n mukaan kunta voi periä maksun luvista, jotka haetaan moottorikäyttöisillä ajoneuvoilla tapahtuvaan kilpailujen ja harjoitusten toistuvaan tai pysyvään järjestämiseen samassa maastossa taikka yksittäisen tapahtuman järjestämiseen, jos tapahtumasta on odotettavissa huomattavia haittoja luonnolle, muulle ympäristölle, asutukselle, yleiselle virkistyskäytölle, kalastukselle tai muulle yleiselle tai yksityiselle edulle.

Maksun suuruus ja sen perusteet määritetään kunnan hyväksymässä taksassa.

6.2 Muut valvontatavat

Raporttien tarkastaminen

Toiminnanharjoittajilta saadut raportit (vuosiyhteenvedot, veloitettarkkailut, häiriötilanneraportit ym.) tarkastetaan. Tarpeen mukaan otetaan yhteyttä toiminnanharjoittajaan ja pyydetään lisäselvitystä. Joillekin toimialoille voidaan lähettää vuosiraportointilomake täytettäväksi riittävien tietojen saannin varmistamiseksi.

Lupapäätöksessä määrättyjen vuosiraporttien tarkastamisesta peritään taksan mukainen maksu.

Ympäristölupapäätöksiin kirjattujen tarkkailumääräysten valvonta on tärkeää tarkkailun suorittamisen ja toiminnan vaikutusten seuraamiseksi. Tarkkailuraportteihin perustuen valvontaviranomainen voi päättää ympäristöluvan tarkkailumääräysten mahdollisesta muuttamisesta.

Suunnitelmien ja selvitysten hyväksyminen

Ympäristölupapäätöksissä edellytetyistä toimintaa, päästöjä tai ympäristövaikutuksia koskevista suunnitelmista ja selvityksistä tekee päätöksen pääsääntöisesti laitosvalvoja ja tarvittaessa ympäristöjohtaja. Toiminnan lopettamiseen liittyvän suunnitelman hyväksyy ympäristöjohtaja, joka voi tarvittaessa antaa lopettamista koskevia määräyksiä.

Suunnitelmien, kuten tarkkailusuunnitelman, käsittelystä ja hyväksymisestä voidaan periä maksu.

Projektiluonteinen valvonta

Laitoksia ja toimintoja, jotka eivät säännöllisesti raportoi ympäristönsuojeluun liittyvistä asioista, voidaan valvoa ajoittain toteutettavilla projekteilla. Valvontakyselyt ja selvitykset voidaan kohdistaa esimerkiksi tiettyyn toimialaan (esim. korjaamot, eläinsuojat tai biojätteen suurtuottajat), alueeseen (esim. pohjavesi-, ranta- tai teollisuusalue) tai toimintoon (esim. kemikaalien varastointi, jätevesien käsittely tai jätehuolto). Myös ympäristöluvanvaraisia, ilmoituksenvaraisia tai rekisteröitäviä laitoksia voidaan tarkastaa projektiluonteisesti esimerkiksi silloin, kun lainsäädännössä annetaan uusia, tiettyä toimialaa koskevia määräyksiä tai tällaisten määräysten toimeenpano-aika lähestyy.

Projektista on hyvä tiedottaa yleisesti etukäteen. Toiminnanharjoittajien tasavertaisen kohtelun vuoksi projektiin valittavien kohteiden rajaus on mietittävä tarkasti. Tiedotus projektista toimii välillisesti laajemmin myös muiden toiminnanharjoittajien herättelemissä ympäristönsuojeluasioihin.

Toimintaa koskevia tietoja voidaan pyytää kirjallisesti lomakkeilla tai puhelimitse suoritettulla kyselyllä. Lomake voi olla täytettävissä myös verkkosivuilla. Tietojen pyytäminen ja tarkastaminen voidaan antaa harjoittelijan tehtäväksi, mutta jatkotoimenpiteistä päättäminen ja määrääminen kuuluvat viranhaltijalle.

Valitukset

Asianosaisilla, yhdistyksillä, kunnalla sekä viranomaisilla on oikeus kirjallisesti panna jokin ympäristön pilaantumista tai luontovahinkoa koskeva asia vireille kaupunkirakennelautakunnassa. Yleensä asianosaisen ilmoitus haitasta on syytä ottaa käsittelyyn jo puhelimitse tulleen ilmoituksen perusteella, mutta asianosaista voi pyytää panemaan asia vireille kirjallisesti, esimerkiksi jos valitukset samasta asiasta jatkuvat. Kirjallisesti vireille tullut asia on käsiteltävä ja siitä on tarvittaessa annettava valituksenalainen päätös. Ennen päätöstä on valituksen kohteelle varattava tilaisuus tulla kuulluksi asiassa sekä usein myös tarkastus tilanteen toteamiseksi on tarpeen.

Asianosaisen nimeä ei aina tarvitse ilmoittaa toiminnanharjoittajalle vaan viranhaltijan oma havainto riittää haitan toteamiseksi. Valvontakäynnistä ei tarvitse ilmoittaa ennakolta toiminnanharjoittajalle, jos käynnin tarkoituksen voidaan olettaa vaarantuvan. Käynnin aikana tehdyt havainnot on ilmoitettava käynnin jälkeen toiminnanharjoittajalle. Nimettömiin ilmoituksiin reagoiminen on viranomaisen omassa harkinnassa, mutta yleisen edun vastaista toimintaa koskevat ilmoitukset on syytä aina tarkistaa.

Haitan (esim. haju tai melu) todentaminen voi joskus olla vaikeaa sen ajoittaisuuden vuoksi. Usein yhteydenotto toiminnanharjoittajaan ja asian tutkiminen yhteistyössä on helpoin ja tehokkain tapa edetä asian selvittämisessä. Monesti tarvittavat korjaustoimenpiteet ovat pieniä ja niistä voidaan sopia toiminnanharjoittajan kanssa ja kirjata sovitut asiat neuvottelu- tai tarkastusmuistioon. Viimeistään asian ratkettua ilmoituksen tekijälle annetaan palautetta viranomaisen toimista ja niiden vaikutuksesta ja merkitään asia käsitellyksi.

Mikäli asiat eivät etene neuvottelemalla, kaupunkirakennelautakunta voi antaa tarvittavat määräykset ympäristönsuojelulain 175 §:n perusteella. Kiireellisissä tapauksissa määräyksen voi antaa ympäristönsuojelulain 182 §:n perusteella viranhaltija, jolle tehtävä on delegoitu. Asia on tuotava viivytyksettä kaupunkirakennelautakunnan käsittelyyn.

7 Tietojärjestelmät

Ympäristönsuojelun valvontakohteiden tiedot tallennetaan Digia Oyj:n Tarkastaja-ohjelmaan. Tietoja päivitetään jatkuvasti valvojien toimesta. Valvontakohderekisteri on tarkoitettu viranomaiskäyttöön, mutta tiedot ovat julkisia, ellei tietoa ole erikseen säädetty salassa pidettäväksi.

Kaikki valvontakohteisiin liittyvät lähtevät ja saapuvat asiakirjat merkitään Opus-asianhallintajärjestelmään. Ajantasaisesta diaarista voidaan tulostaa asian kaikki käsittelyvaiheet.

Rekisteröitävät toiminnot rekisteröidään ympäristönsuojelun valvonnan sähköiseen asiointijärjestelmään YLVA:aan, joka on VAHTI-tietojärjestelmän korvannut lakisääteinen valtakunnallinen järjestelmä. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen on talletettava tähän tietojärjestelmään myös kaikki lupa- ja valvontatehtäviin liittyvät päätökset, tiedot rekisteröitävistä toiminnoista sekä ympäristöluvanvaraisen, ilmoituksenvaraisen ja rekisteröitävän toiminnan seuranta- ja tarkkailutiedot.

Ympäristönsuojelun valvonnassa hyödynnetään myös valtion ympäristöhallinnon erilaisia tietojärjestelmiä ja karttapalveluita. Ympäristöhallinnon avoin ympäristötieto on Avoin tieto-palvelussa. Uusia paikkatietoaineistoja tuotetaan ja avataan koko ajan. Vaatimukset paikkatietoon sidotun valvontatiedon tallentamiselle on otettava yhä enemmän huomioon erilaisia tietojärjestelmiä suunniteltaessa, hankittaessa ja hyödynnettäessä. Paikkatiedon käyttö helpottaa erityisesti riskinarviointia. Kunnan ympäristönsuojeluviranomaisen toimivaltaan kuuluvat luvanvaraiset, ilmoituksenvaraiset ja rekisteröitävät valvontakohteet on paikannettu ja viety Hämeenlinnan kaupungin karttapalveluun.

8 Koulutus

Henkilöstön jatkuvalla ja monipuolisella koulutuksella on tärkeä merkitys tarkoituksenmukaisen ja tehokkaan valvonnan suunnittelussa, toteuttamisessa ja kehittämisessä. Tavoitteena on tunteea ja osata soveltaa keskeistä lainsäädäntöä valvonnan eri osa-alueilla sekä kehittää taitoja muuttuvassa hallintokentässä mukaan lukien ICT-taidot

sekä vuorovaikutustaidot. Henkilöstölle tehdään vuosittain koulutussuunnitelmat ja niiden toteutumista seurataan. Tarkoituksena on kohdentaa koulutus osa-alueille, joilla tarvitaan lisäosaamista. Koulutus on tarpeen mukaan kaupungin sisäistä koulutusta tai ulkopuolisten tahojen järjestämää koulutusta.

9 Asiakaspalvelu, viestintä ja tiedotus

Ympäristöpalveluille on laadittu viestintäsuunnitelma, joka koskee pääasiassa normaalitilanteen viestintää. Viestintäsuunnitelma on päivitetty 17.8.2020. Hämeenlinnan kaupungilla on lisäksi yhteiset ja kaikkia toimialoja koskevat kriisitilanteiden viestintäohjeet.

Lainsäädännössä olevien, kaikkia hallintoaloja koskevien yleisten vaatimusten lisäksi, on ympäristösäädöksiin sisällytetty myös erityisiä tiedottamisvaatimuksia.

Ympäristönsuojeluviranomaiselle kuuluu ympäristönsuojelua koskeva tiedottaminen, valistus ja koulutus, ympäristönsuojelua koskevaan ohjaukseen ja neuvontaan osallistuminen sekä yhteistyön edistäminen. Ympäristönsuojelulaki puolestaan vaatii kuntaa huolehtimaan ympäristön tilan seurannasta ja viranomaispalvelut laatii vuosittain raportin ympäristön tilan seurannasta tiedoksi kaupunkirakennelautakunnalle.

Uudessa ympäristönsuojelulaissa on paitsi ympäristölupahakemusten ja -päätösten kuuluttamista koskevat säännökset myös pykälät sähköisen tiedonsaannin edistämiseen. Nykyaikainen verkkoviestintä on muutoinkin korostunut viestinnän suunnittelussa ja se on osaltaan monella tapaa parantanut kuntalaisten osallistumis- ja tiedonsaantimahdollisuuksia. Puhelinpalvelu on ympäristönsuojelussa keskitetty palveluasiantuntijalle, joka ensimmäisenä vastaanottaa asiakasyhteydenotot. Tarvittaessa kyselyt ohjataan eteenpäin kyseistä asiaa hoitavalle viranhaltijalle. Lisäksi kesäkuussa 2020 otettiin käyttöön sähköinen verkkolomake ”Yhteydenotto ympäristönsuojeluviranomaiseen” sekä Hämeenlinnan että Hattulan verkkosivuilla.

Ympäristönsuojelun valvontasuunnitelma on julkinen kaupunkirakennelautakunnassa hyväksytty asiakirja, joka pidetään koko sen voimassaoloajan toiminnanharjoittajien ja kaupunkilaisten saatavilla kaupungin verkkopalvelussa. Sen lisäksi viranomaisella on yksityiskohtaisempi laitoskohtainen valvontaohjelma sisäiseen käyttöön. Sen toteutumisesta

laaditaan vuosittain yhteenveto, joka viedään lautakunnalle tiedoksi.

Ympäristönsuojeluviranomaisen taksa on myös julkinen ja saatavilla kaupungin verkkosivuilla.

Valvontasuunnitelman yhtenä tavoitteena on edistää säännöllistä yhteydenpitoa valvontaviranomaisen ja valvontakohteen välillä.

10 Valvontasuunnitelman tarkistus ja valvontaohjelman toteutumisen arviointi

Valvontasuunnitelma päivitetään tarvittaessa tai vähintään kerran valtuustokaudessa eli neljän vuoden välein. Valvontasuunnitelma tarkistetaan lisäksi aina, jos valvontaan vaikuttavissa olosuhteissa tapahtuu merkittäviä muutoksia. Valvontaohjelma pidetään jatkuvasti ajan tasalla ja sen toteutumisesta laaditaan vuosittain yhteenveto, jossa tarkastellaan toteutunutta valvontaa verrattuna suunnitelman mukaiseen valvontaan. Yhteenvedossa tarkastellaan myös valvonnan tarpeen mahdollisia muutoksia sekä suunnitelman päivitystarvetta valvontakohteiden muuttuessa. Yhteenveto saatetaan kaupunkirakennelautakunnalle tiedoksi.

Arvioinnissa voidaan esittää, kuinka asianmukaisia asetetut tavoitteet ovat olleet, ottaen huomioon alueen ympäristönsuojelun tilanteen ja valvontaan osoitetut resurssit ja tulisiko valvontaohjelmassa olevia tavoitteita muuttaa sekä se paljonko jatkossa varataan resursseja valvontaan. Arviossa voi olla myös arvio neuvonnan, koulutuksen ja tiedottamisen riittävydestä sekä arvio kehittämistarpeista. Myös valvontayhteistyön onnistumista muiden viranomaisten kanssa voidaan arvioida.